

ГРАДИЗЬК (до 1789 — Городище) — селище міського типу Глобинського району Полтавської області. Центр селищ. ради, якій підпорядк. села Ганнівка, Котляревське, Лізки та Середпілля. Знаходиться на пн.-сх. узбережжі Кременчуц. водосховища, на схилі г. Пивиха (геол. пам'ятка природи місц. значення), за 29 км від райцентру та за 15 км від залізнич. ст. Рублівка. Через Г. проходить автомагістраль Київ — Дніпропетровськ. Пл. селищ. ради 20,3 км². Насел. 8028 осіб (2001, складає 85,5 % до 1989), переважно українці. Одне з найдавніших поселень на тер. Полтавщини, яке існувало ще за часів Київ. Русі та знищене під час навали орд Батия (кін. 30-х — поч. 40-х рр. 13 ст.). Від серед. 14 ст. тер. сучас. с-ща — під владою Великого князівства Литовського. 1489 польс. король Казимир IV Ягеллончик подарував ці землі Київ. Пустинно-Микол. монастирю. У 16 ст. серед монастир. володінь згадується як містечко Городище. Під такою ж назвою позначене на карті серед. 17 ст. франц. фортифікатора Г. де Боплана. Жит. брали участь у селян. та козац. повстаннях під проводом І. Сулими (1635), П. Павлюка (1637), Я. Острянина та К. Скидана (1638) і у Визв. війні під проводом Б. Хмельницького. Входило до складу Максимів. сотні Чигирин. полку. Після Андрусів. перемир'я 1667 Городище — у складі Рос. імперії. 1661–63 — сотенне містечко Кременчуц., 1667 — Миргород. полку. У 60–70-х рр. 17 ст. Городище було ареною боїв між правобереж. і лівобереж. гетьманами. 19 вересня 1676 у м-ку П. Дорошенко зрікся гетьманства та віддав гетьман. клейноди лівобереж. гетьману І. Самойловичу. У 2-й пол. 17 — на поч. 18 ст., рятуючись від утисків польс. магнатів, сюди переселилася значна кількість селян з Умані, Канева та ін. міст Правобережжя. 1739 під Городищем війська полковника Часника розгромили бл. 5 тис. татар. Є відомості, що 1741 у м-ку та у його околицях було 4 богадільні для убогих, безпритульних та інвалідів. Від 1781 — повіт. місто Київ. намісництва, 1782 затверджено герб. Наприкінці 18 ст. у Г. налічувалося 4282 жит., відбувалося 4 ярмарки на рік. Від 1789 — у складі Катеринослав. намісництва з сучас. назвою, від 1796 — Малорос. губ., від 1802 — Кременчуц. пов. Полтав. губ. На 1810 у Г. налічувалося

711 дворів, 4500 жит., діяли цегел. завод та 33 вітряки, на 1859 — 1366 будинків, 7708 жит., 4 церкви, синагога, парафіял. училище, пошт. станція, лісова пристань. Внаслідок пожеж 1832, 1848 та 1866 місто почало занепадати. У 2-й пол. 19 ст. у Г. функціонували двокласне чол. та жін. земське двокласне училища, 2 школи грамоти, 3 церк.-парафіял. школи. 1905 пройшли антиуряд. заворушення, для придушення яких був направлений карал. загін. На 1897 у Г. — 9486 жит., на 1910 — 10 330. На поч. 20 ст. тут працювали 2 лісопил. заводи, маслозавод, 2 вальцьові млини, 2 олійні з просорувками, цегел. завод. Напередодні більшов. перевороту 1917 у Г. діяло 5 початк. шкіл (16 учителів та 8 священнослужителів); мед. допомогу надавав один земський лікар. У ході воєн. дій 1918–20 влада неоднораз. змінювалася. Градизчани потерпали від голодомору 1932–33. У 1923–62 — райцентр, від 1962 — у складі Глобин. р-ну. Під час нім.-фашист. окупації (13 вересня 1941 — 2 вересня 1943) гітлерівці влаштували в Г. табір для військовополонених, де загинуло бл. 15 тис. рад. воїнів, вивезли на примус. роботи до Німеччини 650 юнаків та дівчат. Від 1957 — смт. Працюють ремонтно-транспортне підприємство, 3 швей. комбінати, інкубаторно-птахівниче підприємство, сортодослідна станція, риболовец. підприємство «Прибій». У Г. — г-зія, 2 заг.-осв. школи, муз. школа, спецшкола-інтернат, 3 дитсадки; дит. табір відпочинку; рай. лікарня та тубдиспансер; 2 Будинки культури з кіноустановками, 3 б-ки, Градиз. нар. істор.-краєзнавчий музей; 3 парки, відділ. 4-х банків. Видатні уродженці: д-ри н. лікар-гігієніст [В. Акименко](#), математик [В. Лагно](#), фахівці у галузі гідравліки та гідротехніки [В. та О. \(брати\) Федорці](#), біолог [Л. Шаповал](#); поет, журналіст [М. Безрутенко](#), прозаїк, перекладач, журналіст [І. Білик](#); художники [Г. Боня](#) та [І. Юхно](#); композитор, нар. арт. СРСР [О. Білаш](#), нар. арт. УРСР [А. Верменич](#); громад.-політ. діяч [Б. Мартос](#). Встановлено пам'ятник воїнам, які загинули під час 2-ї світової війни. Серед археол. пам'яток — сліди палеоліт. стоянки в урочищі Скакалка, курган. могильник доби бронзи, поселення доби черняхів. культури.

[І. І. Новосел](#), [О. Г. Шайнога](#)

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Градизьк / І. І. Новосел, О. Г. Шайнога // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-26803>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).